

พระศรีอาริย์เมตไตรย

"พระพุทธเจ้ามีพระวรกาย สูงได้สิบแปดศอก
แปลงฉพรรณรังสีออก ประคองสี่มุขัค"

(หน้าต้น 10 บรรทัด 3-4)

จะเห็นว่าพระวรกายของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ที่ลงมาตรัสรู้ในโลก ล้วนมีพระวรกายสูงผิปกติ และสามารถแสดงปาฏิหาริย์โดยการแปลง "ฉพรรณรังสี" ออกมาได้ทุกพระองค์ กล่าวคือทุกพระองค์จะแปลงรัศมีอันสว่างไสวหกสี ได้แก่ สีแดง สีขาว สีเขียว สีเหลือง สีเลื่อมประภัสสร และสีหึ่งสบาท (เจริญ ไชยชนะ, 2511 : 114) ทั้งนี้เพราะทุกพระองค์ได้สร้างบุญญาบารมีมาแต่ชาติปางก่อนไว้มาก จึงสามารถแสดงปาฏิหาริย์ออกมาให้เห็นเป็นสีต่าง ๆ ได้

2.1.2 อำนาจปาฏิหาริย์ของพระศรีมหาโพธิ์ ต้นพระศรี-
มหาโพธิ์เป็นต้นไม้ที่พระพุทธเจ้าองค์ที่ชาวพุทธนับถือในปัจจุบันประทับนั่งตรัสรู้พระสัมมา-
สัมโพธิญาณ มีลักษณะพิเศษกว่าต้นโพทั่วไป คือ กิ่งก้านสาขา ความสูงของลำต้น ดอก
และละอองเกสรจะใหญ่กว่าต้นไม้อื่นธรรมดา ดังนี้

"จักพรรณาถึงไม้พระสิมหาโพธิ์ โดยสูงนั้นใสดุ วัตต์ดินชั้นไปถึง
คาคบนั้นได้ รอยสิบแปดศอก บัญจะสาขามีกิ่งอรณใหญ่ ยาวนั้นได้
แปดสิบศอก มีดอกเท่ากรุงจักร มีล่องเพชร แดลดอกละดอก
ดวงได้สองหนาน มีกลิ่นอันหอมหวานมีรูวาย ด้วยเคชะพระบรมโพธิ-
สมภารแต่ ในยกาลก่อน"

(หน้าต้น 10 บรรทัด 6-9)

ลักษณะของพระศรีมหาโพธิ์ที่กล่าวถึงความสูงใหญ่
ขนาดกิ่งก้านสาขานั้น อาจมีความเป็นไปได้ ถ้าหากว่าต้นพระศรีมหาโพธิ์ต้นนี้มีอายุ
หลายร้อยปี แต่ขนาดของดอกนั้นน่าจะเป็นไปไม่ได้ ยิ่งกลิ่นดอกที่ "หอมหวานมีรูวาย"
นั้น น่าจะเป็นไปไม่ได้เลย ทั้งนี้เพราะดอกโพทั่วไป ไปไม่มีกลิ่นหอม แต่การที่ผู้แต่ง
สร้างพระศรีมหาโพธิ์ให้มีลักษณะแปลกกว่าต้นโพทั่วไป ก็เป็นเพราะอำนาจบุญญา
บารมีของพระพุทธเจ้า จึงบันดาลให้ต้นพระศรีมหาโพธิ์แสดงปาฏิหาริย์ให้ปรากฏ

2.1.3 อำนาจปาฏิหาริย์ของเจ้าชายสิทธัตถะตอนเสด็จ
หนีออกผนวช ได้เสด็จทรงม้ากัณฐกะ ม้าพาพระองค์เหาะไปในอากาศ ดังปรากฏ
ในวรรณกรรมฉบับนี้ ว่า

"ครั้นเรียกนายฉันทมาต ให้ผูกเครื่องประดับกันต์ค้ำสุวรรณาม้าแก้ว
แล้วพระองค์เสด็จเหาะขึ้นไปบนอากาศ แล้วก็ลอยเลื่อนลงมา ยังฝั่ง
แม่น้ำมโหะโนคัมมะหานันต์สถาน ด้วยเดชพระบรมโกธิสมภารแต่ในยกาล
ก่อน จึงรอนขึ้นไปถึงองค์สมเด็จพระบรมรินทร เธอจึงเอาพระชนิไชยสี
ลงมาถวาย ได้ทรงตัดพระเศศเกล้าเมาลี แล้วใส่ในยประอบทอง
พระอินทร์ก็เข็นขึ้นไปประจุไว้ ในยเควเวตึงคักะเทวโลกย์"

(หน้าคั่น 11 บรรทัด 1-6)

ลักษณะที่เจ้าชายสิทธัตถะแสดงปาฏิหาริย์เหาะได้
แสดงให้เห็นถึงอำนาจบุญญาธิการที่สร้างสมไว้มากในชาติปางก่อนนั่นเอง

2.1.4 อำนาจปาฏิหาริย์ของถาคคอธิษฐานของเจ้าชาย
สิทธัตถะ ตอนที่เจ้าชายสิทธัตถะฉันทามฤทายาสแล้วพระองค์ทรงลอยถาคคอธิษฐาน
ให้ถาคคลอยขึ้นเหนือน้ำ ทวนกระแสน้ำไป หากว่าพระองค์จะตรัสรู้ได้ ถาคคก็แสดง
ปาฏิหาริย์ ดังนี้

"พระแก้วทรงพระอะทิสถาน ลอยถาคคทองก็เลื่อนลอยล่อง
ขึ้นเหนือน้ำได้สับแปดศอก แล้วก็เลื่อนลอยกลับกลอก ฉวัดฉวยื่น ๆ
อยู่ไปยมา ถาคคทองก็ทำเสียงดังสะเทือนเสมอเสียงสายฟ้า
ฝูงเทพยดาก็มาตนกตกใจย์ เป็นโกลาหล เมเทนีคนก็สท้านไหว...."

(หน้าคั่น 11 บรรทัด 10-12)

2.2 ความเชื่อเรื่องพระพุทธเจ้า และพระศรีอาริย์

ความเชื่อพระพุทธเจ้าในพระพุทธศาสนาเถรวาทนิยม เชื่อว่า
พระพุทธเจ้ามีมาแล้วในอดีต 4 พระองค์ และองค์ที่จะตรัสรู้ในอนาคต คือ พระศรี-
อาริย์เมตไตรย และเชื่อว่าพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์เป็นพระโพธิสัตว์เสด็จจุติจาก
สวรรค์ (มุตพรณ สุภพันธ์, 2529 : 108) ความเชื่อที่ว่าพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์
เสด็จจุติลงมาจากสวรรค์ ดังนี้

"พระกุกกุสนโธ พระบรมโกทิสัตร์พระองค์เสด็จจตุจากคุดสิตา
สวรสักกะเทวโลกย์ลงมาเกิด"

(หน้าต้น 2 บรรทัด 3-4)

"พระโคนาคมบรมโกทิสัตร์ พระองค์เสด็จจตุจากคุดสิตา สวรสักกะเทวโลกย์ ลงมาเอาปติสนท์"

(หน้าต้น 3 บรรทัด 3-4)

"พระพุทกัศพบรมโกทิสัตร์ พระองค์เสด็จจตุจากคุดสิตา สวรสักกะเทวโลกย์ ลงมาเอาปติสนท์"

(หน้าต้น 4 บรรทัด 2-3)

"พระศรีริษากะยะมูณี โคคมบรมโกทิสัตร์ เสด็จจตุจากคุดสิตา สวรสักกะเทวโลกย์ ลงมาเอาปติสนท์"

(หน้าต้น 5 บรรทัด 1-2)

"พระษีรอารียะเมตไตรย บรมโกทิสัตร์ พระองค์เสด็จจตุจาก
คุดสิตา สวรสักกะเทวโลกย์ ลงมาเอาปติสนท์"

(หน้าต้น 9 บรรทัด 6-7)

ความเชื่อเกี่ยวกับพระศรีอารียเมตไตรย บุคคลที่เกิดมาในศาสนาพระพุทธเจ้าศรีสาภมุนีนั้น มีความปรารถนาจะได้ไปเกิดพบศาสนาพระศรีอารีย์ทั้งนั้น เพราะว่า

" ๐ พระเม็จไทยเจ้า สาขณาพระองค์ บออยากสิงโตย
มีตนกำพฤก นึกหามาไวย จะเอาสิงโตย ตามใจปราภญา ๐ ยิงชาย
ทั้งนั้น รูปงามเหมออื่นกัน มีได้ฉันทา บอรู้โลพลาพ กามรากคตันหา
สิงสัตว์นา ๆ ไหมมาเบยีนกัน ๐ จะว่าให้ดี เรอ็งราวทั้งนี้ มีอาจ
นาระพัน ปุระยิงชาย จใครจะเกิดให้หัน ถือสินให้หมัน ย่าทำบาบ
มัว"

(หน้าปลาย 29 บรรทัด 9-12)

จะเห็นว่าความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพระศรีอารีย์ตามข้อความที่ปรากฏข้างต้นนั้น เชื่อกันว่าศาสนาของพระศรีอารีย์มีแต่ความสุข ใครประสงค์สิ่งใดก็ไประลึกเอาจากต้นกัลปพฤกษ์ ผู้ที่เกิดมาในศาสนานี้จะมีรูปร่างสวยงามเหมือนกัน ผู้ใดปรารถนาที่จะไปเกิดในศาสนาของพระศรีอารีย์ก็ให้ตั้งใจถือศีล อย่ากระทำการชั่วหึ่งปวง

2.3 ความเชื่อเรื่องนิพพาน

นิพพานในความหมายของพุทธปรัชญา หมายถึง สภาพของจิตที่ได้รับการชำระแล้วจากกิเลสหึ่งปวง มีความรู้ ความเข้าใจแจ่มแจ้งแล้ว ซึ่งสภาพธรรมชาติหึ่งหลายของรูปและนาม และหลุดพ้นจากเหตุและขันธหึ่งปวง จนบรรลุดถึงซึ่งความสงบเยือกเย็นอย่างแท้จริง กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ สภาพของจิตที่สะอาด สว่างสงบ แล้วอย่างสมบูรณ์ สภาพธรรมของจิตในระดับชั้นสูงสุดเช่นนี้ เรียกว่า "นิพพาน" (สุภัทร สุคันธาภิรมย์, 2528 : 43)

นิพพานในระดับชาวบ้านไม่ได้เข้าใจเช่นนี้ แต่เข้าใจว่านิพพานเป็นดินแดนที่มีความสงบสุข ปลอดภัยจากอันตราย จะอยู่คนละฝั่งกับสังสารวัฏฏะ สังสารวัฏฏะเป็นฝั่งที่มีความทุกข์และอันตรายมาก ต้องแย่งกันทำมาหากิน ซึ่งคนส่วนใหญ่ยังต้องวนเวียนอยู่ในสังสารวัฏฏะ (วสิน อินทสระ, 2528 : 44) ชาวพุทธต้องการแสวงหานิพพาน จะข้ามฝั่งไปให้ได้ แต่ก็ไปถึงได้น้อย เพราะผู้ที่จะไปถึงซึ่งแดนนิพพานได้นั้นจะต้องบำเพ็ญเมตตาบารมี สร้างแต่ความดี ยึดมั่นในการถือศีล ให้อทาน

นิพพานที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องนี้ ผู้แต่งกล่าวไว้ว่า ผู้ที่ปรารถนาจะถึงซึ่งนิพพาน จะต้องถือศีล ให้อทาน บำเพ็ญเมตตาบารมี สร้างแต่กุศล และยึดถือปฏิบัติตามคำพระสอน ดังนี้

" ๐ เมื่ตาภาวนา ฤๅละลาทำมา เป็นทางพระกาน มาเป็นต้นหน แต่สิ้นกับทาน จักพ้นพระกาน นีฎการเสวยรม ๐ อย่าถือมานะ ถือเอาคำพระ บุญมากเรยิวแรง จะนำไปเกิด ประเสริฐสุดแดน ฟากฟ้าเมอึงแมร ฌอคอรนีฎการ"

(หน้าปลาย 3 บรรทัด 6-7)

" ๐ พระเพณาไว้ ถือเอาให้ได้ หังชายหังยึง จักได้ความสุข
พันทุกข์จริง ๆ ภาต้วถึงหลัง กลาวคือนิถาการ"

(หน้าปลาย 24 บรรทัด 7-8)

ผู้แต่งกล่าวถึงความสุขในแดนนิพพานไว้ว่า เป็นดินแดนที่กว้างใหญ่
สว่างไสว รุ่งเรือง เป็นที่รวมของความสุขสำราญ ดังนี้

" ๐ นิถาการเสวยรม เป็นที่ชื่นชม พระเจ้าทั้งหลาย พระเสด็จ
เข้าสู่ อยู่แล้วมากมาย นิถาการวางผาย ยิงพันแดนไตรย์ ๐ นิถาการ
สิงโลด แสงแก้วมณีโชติ รุ่งเรืองสุกไสย หนทางนั้นแล อยู่แควมิไกลย
หาเอาให้ได้ หนทางนิถาการ ๐ นิถาการสหนุก เป็นที่ดับทุกข์ ที่พระ
เชยชม เป็นแกนเป็นสาร สรรมรานอารม จักได้เสวยรม แดลวน
ทุกขัง"

(หน้าปลาย 3 บรรทัด 9-12)

จะเห็นว่าความสุขที่อื่นใดไม่เทียบเท่าความสุขที่เกิดจาก "นิพพาน" เช่น

" ๐ ความสุขขีในมนุษย์โลกีย์ ถึงสวรรณนันกัตติ
ความสุขขีเมื่อนิถาการ"

(หน้าต้น 27 บรรทัด 12)

ด้วยความเชื่อว่า นิพพาน เป็นสถานที่สงบสุข จึงทำให้มวลมนุษย์พยายาม
บำเพ็ญกุศลเพื่อแสวงหานิพพาน แม้เทวดาก็สร้างสมบุญกุศลเพื่อให้ถึงนิพพานเช่นกัน
คือ

" ๐ บุญออยค้อยสร้างสม ถึงเป็นอินพรม ก็ยอมแสวงหานิถาการ"

(หน้าต้น 28 บรรทัด 6-7)

ความเชื่อเรื่องนิพพานในวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับ
สำนวนภาคใต้ ผู้แต่งชี้ให้เห็นเป้าหมายของชาวพุทธระดับสูง คือการมุ่งสู่นิพพาน
หรือการหลุดพ้นจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งหลายไว้ด้วย ซึ่งประชาชนชาวพุทธ
ส่วนใหญ่จะก้าวไปไม่ถึงจุดนี้

2.4 ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม

"กฎ" แปลว่า ข้อกำหนด ข้อบังคับ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2531 : 3๖)

"กรรม" หมายถึง การกระทำ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2531 : 12)

เมื่อรวมคำเข้าด้วยกันแล้วจะแปลว่า ข้อกำหนดของสิ่งที่กระทำ หรือการกระทำของสิ่งที่มีอยู่ กรรมจึงหมายถึงการกระทำ แบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนที่ดี เรียกว่า บุญ ส่วนที่ชั่ว เรียกว่า บาป ความสุขกายสบายใจเป็นผลมาจากบุญ ความทุกข์กายทุกข์ใจเป็นผลมาจาก บาป ซึ่งตรงตามหลัก "กฎแห่งกรรม" ที่ว่า "บุคคล ทำกรรมใดไว้ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม ย่อมต้องได้รับผลแห่งกรรมนั้น" (วสิน อินทสระ, 2525 : 381)

ชาวไทยพุทธมีความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมอยู่มาก กล่าวคือ มีความเชื่อว่า ถ้าใครทำบุญกุศล สร้างแต่คุณงามความดีไว้มาก ก็จะได้รับผลในทางที่ดีตอบสนอง ในทางตรงข้าม หากใครกระทำบาป สร้างแต่ความชั่ว ก็จะได้ชื่อว่า เป็นผู้มี "กรรม" จะต้องรับความทุกข์อันเกิดจากผลของการกระทำของตนเอง

ผู้แต่งวรรณกรรมเรื่องพระพุทเจ้าห้าพระองค์ได้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม ว่า กรรมที่เกิดขึ้นนั้นไม่มีใครทำให้เกิด แต่เกิดจากการกระทำของตนเอง ดังนี้

" อ บาปกรรมใครทำให้ ตนทำไว้สิ้นทั้งผอง เกิดมาต้องจำจง เพราะไม่ครองตามทางธรรม"

(หน้าต้น 22 บรรทัด 1)

" อ พระเจ้าบรรพชน บาปกำบังมุล เกิดแต่น้ำใจ ครั้นไม่สุภาพ เกิดบาปเกิดโทษ เพราะว่ามีน้ำใจย์ ตนมีรั่มพึง"

(หน้าปลาย 13 บรรทัด 11-12)

" อ ชายชื่อสุทรา บาปกำกั้นเหล่า รูปพระรูปเจ้า ฉลลักภักภา ด้วยบาบเมามัว ไหมกัลัวเวราตายแล้วเขาภา ไปยมหาวิจี"

(หน้าปลาย 26 บรรทัด 10-11)

เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้แต่งจึงเตือนสติผู้ที่กระทำกรรมชั่วไว้มาก ให้ยึดพระรัตนตรัย จำศีลภาวนาไว้เป็นที่พึ่ง เพื่อช่วยในการชำระล้างบาป ดังนี้

" 0 ถ้ากำเวรา คิดตามเรามา ให้เร่งปลดเปลื้อง กุมไทรย
หังสาม คัดบาปให้เหือง แสงแก้วรุ่งเรือง สว่างแจ้งภายในย์"

(หน้าปลาย 3 บรรทัด 11-12)

" 0 จำสินภavana บำเพ็ญรักษา ลิกขาวิโนย อันบุญกับบาป
หยาบมาหยาบไป ถ้าชางบาปใหญ่ เวียนไปเวียนมา 0 ถาชางบุญมาก
เวียนไปไวยจาก ปวงราคคัณหา บาพนั้นเบาไป ไวยถึงโสดา
นานไปไวยภา ตัวเขานี้ฤภาาร"

(หน้าปลาย 30 บรรทัด 6-8)

การที่ผู้แต่งแนะนำให้ยึดพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง และจำศีลภาวนาเพื่อชำระล้างบาปกรรมที่กระทำไว้ให้หมดไปนั้น นับว่าเป็นแนวทางที่ดี ที่ผู้ปฏิบัติสามารถปฏิบัติได้ แต่บางคนอาจปฏิบัติได้เป็นครั้งคราว เช่นรักษาศีลแปด หรือศีลห้าในวันพระผู้ที่จะปฏิบัติได้ตลอดไปนั้นมีอยู่น้อยมาก ส่วนการภาวนาซึ่งเป็นการปฏิบัติธรรมขั้นสูงนั้น ผู้ที่เจริญภาวนาจะต้องหมั่นยกเอาหัวข้อธรรมะขึ้นมาบังคับ ตั้งใจอย่างแน่วแน่ อาศัยความเจียมสังัดเป็นเครื่องช่วย (พระราชาวรมณี, 2525 : 49) การภาวนาจึงเป็นทางบำเพ็ญที่กระทำไดยากกว่าการรักษาศีล

2.5 ความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด

ก่อนสมัยพุทธกาลขณะที่พระพุทธองค์ทรงเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ พระองค์ทรงคิดถึงว่า คนเราเกิดมาแล้วต้องตาย เมื่อตายแล้วไปไหน พระองค์ทรงตัดสินใจตัดสินพระทัยออกบวชเพื่อแสวงหาความจริงเกี่ยวกับเรื่องนี้ เมื่อพระองค์ตรัสรู้แล้วจึงได้รู้แจ้งเห็นจริงว่า สังขารเจริญขึ้นถึงที่สุดแล้วจะเสื่อมลง และแตกดับไปเป็นธรรมดา ถ้าผู้ใดดับได้แล้วซึ่งกิเลสทั้งหลาย จะไม่มีการเกิดอีกต่อไป เรียกว่า "นิพพาน" พระพุทธเจ้าได้เสด็จปรินิพพานไปแล้ว ไม่เกิดอีกแล้ว ดับแล้วซึ่งกิเลสเหลือแต่ธรรมะอันเป็นอมตะของพระองค์ให้ปฏิบัติอยู่ (พระยาอนุนามราชาชน, 2531 : 159)

ผู้ที่เต็มไปด้วยกิเลสตัณหา จึงยังต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในห้วงแห่ง
สังสารวัฏฏะต่อไป ดังนั้นความเชื่อเรื่องนี่ยังคงฝังอยู่ในจิตใจของคนไทยผู้นับถือ
พระพุทธศาสนา ความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด จึงปรากฏอยู่ในวรรณกรรม
เรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ ดังนี้

" ๐ แต่ตาย ๆ แล้วเกิด คิดดูเทิดไม่เป็นกาน เที้ยวทองอยู่
ชานาร บอนับชาติได้เมื่อไรย์ ๐ ท่านว่าปลายเข็มจี ในยบักก็ให้ถึ
ไปย์ ไม่ลอคปลายเข็มได้ จลอคที่ไหนพื้นที่ตาย ๐ รู้สักชีรอยชาติ
เกิดแล้วคลาดพระฤาสาย แต่เวียนเกิดแล้วตาย รูปร่างกายเครอิ่ง
คอร่ทาน ๐ ว่าแต่ตายกับเกิด คิดดูเทิดยังชานาน เวียนไหวไว้ใน
สังสาร จะตระมารรู้เท่าโดย"

(หน้าต้น 24 บรรทัด 7-11)

" ๐ เพราะว่่าสังขาร เวียนไปย์เวียนมา เกิดๆ ตายๆ
จะนับแต่ชาติ แห่งสัตว์ทั้งหลาย เม่นว่่าเกิดตาย ขอใจยกุศล"

(หน้าปลาย 4 บรรทัด 4-5)

" ๐ อำหนดอะวิตชา ลอลวงเรามา ทุกข์สิ่งทุกข์อัน
เวียนตายเวียนเกิด เที้ยวทองเวียนวัน เกิดด้วยทุกข์ อะนิจจ้ง
อะนัตตา"

(หน้าปลาย 8 บรรทัด 11-12)

" ๐ แรงคิคอะนิจา ตัวเราเกิดมา มาไหวสังสาน
ทั้งกวางทั้งลึก ไหวอยู่ชานาน เก้าว่่าสังสาร กว่่าวงลิกนั๊กหน้า"

(หน้า 10 บรรทัด 8-9)

" ๐ โลเกียสสารทาน ใช้แกนใช้สาร เวียนเกิดเวียนตาย
แต่เที้ยวแต่ทอง อยู่กล่วงอะบาย ราพิงให้ได้ จึงจะพ้นจากบวง"

(หน้าปลาย 11 บรรทัด 6-7)

ความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องนี้
ผู้แต่งชี้ให้เห็นว่า ทุกคนเกิดมาแล้วย่อมมีความทุกข์ ความสุข วนเวียนกันไปจน

ในที่สุดก็ต้องตายไป เมื่อตายแล้วก็มีการเกิดใหม่อีก วนเวียนกันเป็นสังสารวัฏฏะ การเวียนว่ายตายเกิดจะสิ้นสุดลงก็ต่อเมื่อบุคคลได้พัฒนาจิตถึงที่สุด ละกิเลสตัณหา ได้สิ้นเชิง สันกรรมอันเป็นเหตุให้เกิดอีก (วคิน อินทสระ, 2525 : 544)

2.6 ความเชื่อเรื่องชาติ - ภพ

ชาติ คือ การเกิดขึ้น, การปรากฏแห่งขั้นทั้งหลาย

(ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, 2524 : 47)

ภพ คือ ภาวะชีวิตที่ดำรงอยู่ด้วยเงื่อนไขของกรรมที่กระทำไว้

(มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2526 : 4) ภพมี 3 คือ กามภพ รูปภพ และอรูปภพ

(ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, 2524 : 47)

ตามความเชื่อของชาวบ้านเชื่อว่า ชาติ หมายถึงการเกิด หรืออุบัติขึ้นมามีชีวิตอยู่ในโลก มี 3 ชาติ คือ ชาติก่อน ชาตินี้ และชาติหน้า ภพ หมายถึง การที่ผู้มีชีวิตอาศัยอยู่ ซึ่งบางทีอาจจะเรียกรวมกันว่า ชาติ ภพ หมายถึง ชาติใด ภพใด เกี่ยวกับชาติ ภพ มีความเชื่ออันเนื่องมาจากการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ขณะที่พระพุทธองค์ทรงได้พระญาณอย่างหนึ่ง เรียกว่า บุปเพนิวาสานุสติญาณ แปลว่า พระญาณที่สามารถระลึกเหตุการณ์ในชาติก่อนได้ (วคิน อินทสระ, 2525 : 511) จึงทำให้เกิดความเชื่อที่ว่าชาติก่อน และชาติหน้ามีจริง

ความเชื่อเรื่องชาติ ภพ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องพระ-
พุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคใต้ กล่าวว่า ถ้ากระทำความดี รู้จักผิดชอบชั่วดี
ในชาตินี้ ได้บำเพ็ญบารมีไว้มาก ก็จะได้เกิดพบพระศรีอาริย์เมตไตรย ดังข้อความ

" ชาตินี้ได้สว่าง เพราะเห็นหนทาง ผิดชอบชั่วดี แล้วได้ฟังธรรม
แผ่ไพไมตรี บำเพ็ญบารมี เร่งให้บริบูรณ์ ๐ รู้จักผิดชอบ ทำตาม
ระบอบ บารมีประหม่อม แสนกันกำมีไหลย จะได้เพิ่มพูน ภพพุทธากุล
สมเด็จเมตไตรย์"

(หน้าต้น 29 บรรทัด 3-5)

ผู้แต่งให้ข้อคิดไว้ว่า การกระทำความดีทำได้โดยยาก จะต้องอดทน หนต่อสู้
ความทุกข์ที่จะมาขัดขวางทางมิให้กระทำความดี แต่ว่าผลดีที่กระทำนั้นได้รับความ

ทุกข์ใจในชาตินี้ก็จริง แต่ในชาติหน้าจะพบกับความสุข ดังข้อความ

" ๐ ชาตินี้ทนทุกข์ ชาติหน้าได้สุข พ้นภัยโรคา จักได้เชยชม
สมบัติโอฬ่า เทศด้วยบุญา รู้ธรรมาคม"

(หน้าปลาย 17 บรรทัด 6-7)

การประพาศิณีสลหาถือว่ากระทำความชั่วจะได้รับความทุกข์ในชาติหน้า
เช่น การประพาศิณีสลผู้อื่น เกิดในชาติหน้าจะตกนรก แล้วเกิดชาติใหม่ต้อง
เกิดเป็นกระเทย ดังข้อความ

" ๐ ผู้ใดมีฟัง คำพระขรรสัง บันยัคเทศหนา ลอดชมเมียท่าน
ขึ้นน้ำพฤษา ครันตกลงมา ต้องน้ำทองแดง ๐ รอนแสบสาหด
เกาะว่าน้ำกรด เสียนคมเรียวแรง แผลกเป็นทูลี ยมภบาลถิมแทง
เกเราะใจยหมันแขง ไหมฟังสาศคา"

(หน้าต้น 21 บรรทัด 2-4)

"เกิดตายถ้วนชาติ แล้วจึงจะคลาด ขึ้นมาตามเข็น เกิดเป็น
กระเทย กำเอยจำเป็น พระเจ้าเส็งเห็น ได้หารอยชาติ"

(หน้าต้น 21 บรรทัด 6-7)

ความเชื่อเรื่องชาตินี้ ชาติหน้า ทำให้คนไม่กล้าที่กระทำความชั่ว
เพราะจะต้องได้รับผลในชาติหน้า นับว่าผู้แต่งได้แทรกความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้
เพื่อช่วยให้สังคมอยู่กันด้วยความสงบสุข เป็นการแบ่งเบาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
ในสังคมได้

2.7 ความเชื่อเรื่อง นรก สวรรค์

นรก เป็นสถานที่ที่มีแต่ความทุกข์ทรมาน ซึ่งผู้ที่กระทำความ
ชั่วในชาติก่อนต้องไปชดใช้กรรมตามที่ตนได้กระทำไว้ สวรรค์ เป็นสถานที่ที่มีแต่
ความสุข ซึ่งผู้ที่กระทำความดีในชาติก่อนได้ไปมีความสุขสบายตามกรรมดีที่ได้กระทำ
ไว้ ความเชื่อเกี่ยวกับนรกสวรรค์จะมีความสัมพันธ์กับกฎแห่งกรรมและการเวียนว่าย
ตายเกิด กล่าวคือผู้ที่ทำกรรมใดไว้ในชาตินี้ ก็จะได้รับผลกรรมตามสนองใน
ชาติหน้า ถ้ากระทำความดีในชาตินี้ก็จะได้ไปเกิดในสวรรค์ อันจะมีความสุขสบาย

นานาประการรอรับอยู่ แต่ถ้ากระทำความชั่วไว้มากในชาตินี้ก็จะได้ไปเกิดในรก อันจะมีแต่ความทุกข์ทรมานนานาประการรอรับผลกรรมจนกว่าจะหมดสิ้น (วสิน อินทสระ, 2525 : 495)

ความเชื่อเหล่านี้ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ ซึ่งผู้แต่งกล่าวถึงนรก กล่าวถึงโทษของผู้กระทำความชั่ว แล้วได้รับโทษในนรก ว่า

" ๐ ผู้ใดมีฟัง คำพระขรรค์ บันยัคเทศหนา ลอดชมเมียทาน
 ขึ้นจิวพุกษา ครันคกลงมา ทองน้ำทองแดง ๐ รอนแทบสาหด
 เภราะว่านักรต เสียนคมเรียวแรง แผลกเป็นตุลี ยมภบาลถิมแทง
 เภราะใจยหมันแขง ไหมพังสาศดา ๐ ถวนหารอยชาติ แตนทวืปาก
 ขึ้นจิวหนามหนา แรงกาปากเหล็ก เจาะจิกกายา หม่าใหญ่ไจยกลา
 ขบเคียวหังเป็น ๐ เกิดตายถวนชาติ แล้วจึงจะคลาด ขึ้นมาตามเข็น
 เกิดเป็นกระเทย กำเออยจำเป็น พระเจ้าแลงเห็น ได้หารอยชาติ"

(หน้าปลาย 21 บรรทัด 2-7)

ผู้แต่งกล่าวถึงสวรรค์ว่า เป็นสถานที่ที่มีแต่ความสุข บรรดาสิ่งใดก็ได้ สมปรารถนา ผู้ที่กระทำความดีเท่านั้นจะได้เกิดเป็นเทวดาบนสวรรค์ ดังตัวอย่าง

" ๐ ได้เป็นเทวา ในยชั้นมหา ราชิกาเมืองแมน ได้วิมารทอง
 นางฟ้านับแสน อยู่สูงสุดแดน ใหญ่กว่าเทวา ๐ สมบัติเนืองนอง
 พระสนมกายทอง เรียงรายซ้ายขวา มุงกุดพรายแพรว ล้วนแก้วมุกดา
 สำรับเทวา พูลเกิดมาพลัน ๐ รูปทรงสามอย่าง งามจริงยิ่งสิ้น
 เกิดด้วยบุญญา เทวาองค์นั้น เครื่องทิพย์ทุกอัน สาระพันต่าง ๆ
 ๐ ตูริยางคนตรี ภัณฑามะโหรี แดลวนผู้่งนาง สาว ๆ นอย ๆ
 แชมชอยเอื้อบาง รูปทรงองค์นาง อยางเทพแกลังสัน"

(หน้าปลาย 27 บรรทัด 7-12)

จะเห็นได้ว่า ผู้แต่งกล่าวถึงความน่ากลัวของนรก และกล่าวถึงความสุขสบายของสวรรค์ ก็เพื่อยั่วยุให้บุคคลกระทำความดี เพื่อจะได้ไปเกิดชาติใหม่ในสวรรค์ วรรณกรรมเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นความเชื่อของชาวพุทธระดับชาวบ้าน

ซึ่งปรารถนาจะได้ขึ้นสวรรค์ และมีโอกาสพบความสุขสบายในชาติหน้ามากกว่า
 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า "คนส่วนใหญ่ต้องการขึ้นสวรรค์มากกว่าจะไปนิพพาน นิพพานของ
 ประชาชน คือได้ขึ้นไปอยู่บนสวรรค์ มีความสุข สำราญอารมณ์อยู่ด้วยบริวาร นางฟ้า
 นางสวรรค์นับพันคน การบรรลุนิพพานขึ้นสูงตามหลักพระพุทธศาสนาย่อมเกินความ
 สามารถของบุคคลธรรมดา (พระยาอนุমানราชชน, 2531 : 161) ดังนั้นสวรรค์
 จึงเป็นที่ปรารถนาของคนธรรมดาทั่วไป นับว่าผู้แต่งสามารถเข้าใจความต้องการ
 ของผู้อ่าน และผู้ฟังได้เป็นอย่างดี และอาจสร้างความคาดหวังไว้ว่า ผู้ใดได้อ่าน
 ได้ฟังวรรณกรรมเรื่องนี้แล้ว ก็จะมีแนวโน้มว่าน่าจะกระทำความดีมากกว่าความชั่ว

2.8 ความเชื่อเรื่องเทวดา

สังคมไทยแต่สมัยโบราณมีระบบความเชื่อในเรื่องเทวดา
 ซึ่งมีชั้นต่าง ๆ มากมาย นับตั้งแต่เจ้าที่ เจ้าทาง รุกขเทวดา ผู้รักษาป่า เจ้าแม่
 โปสพ อันเป็นเทวดาผู้หญิง ซึ่งมีอำนาจบันดาลพืชพันธุ์ธัญญาหารงอกงาม ตลอดจน
 ถึงพระแม่ธรณี เทวดาผู้รักษาแผ่นดิน และอื่น ๆ อีกมากมาย (วิเชียร รักการ,
 2529 : 40) ความเชื่อเกี่ยวกับเทวดาในวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์
 ฉบับสำนวนภาคใต้ แสดงให้เห็นว่า เทวดามีบทบาทหน้าที่หลายอย่าง ดังนี้

2.8.1 เทวดาคุ้มครองป้องกันภัยแก่ผู้ที่ประกอบคุณงาม
 ความดี เช่น ตอนที่พระยามารมาผจญเจ้าชายสิทธัตถะมิให้ตรัสรู้ เทวดาก็มาช่วย
 เหลือ ดังข้อความ

" ๐ ขณะนั้นอินพรมคนตร์เทพยดาทั้งหลาย จึงมาแวดล้อมพรั่ง-
 พร้อมนอมเฝ้า ครั้นเห็นพะยู่พะโยธาพระยามารยกมา ก็กลัวแถมะระณ
 สงคราม ก็วิ่งกระจัดพริ้วพรายไปยหมดสิ้น หนีออกไปอยู่ขอบจักรวาล"

(หน้าต้น 6 บรรทัด 5-6)

" ๐ ครานั้นก็รอนถึงพระทร์ณีอันหนาแน่นได้สองแสนสี่หมื่นโยชน์
 ก็อุกโคตรองกอง หวาดไหวหวั่นเสี้ยนลันดั่งจะแยก นางก็แซกพระสุ-
 ทาคน ขึ้นมายืนนพระยามาร ตรงนำฉานพระบุรุษราช แล้วก็องค์
 อาตบิคนำในยมวยผมของอาตมา เป็นอุทกคะหาราไหลเขียว แคล็ด

"ฝูงเทพยดาทั้งหลาย ก็มาสองระหัดกาน ประทมมกอน
พระอินพระพรหม พระยม พระกาน ท้าวจัตุโลกคบาล ก็มาอัดแอ
อยู่แจจัน"

(หน้าต้น 12 บรรทัด 11)

เทวดาชั้นซิมในบุญญาบารมีของผู้กระทำความดีต่างก็แข่งร้อง สรรเสริญ
ความดีกันหัวหน้า ถ้าเปรียบกับบุคคลธรรมดาก็คือ การมีผู้มาแสดงความยินดีในโอกาส
ที่ได้รับผลสำเร็จในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ลุล่วงไปตามเป้าหมายที่เลิศนั่นเอง

นอกจากนี้เทวดายังมีอำนาจเหนือจิตใจมนุษย์มาก เห็นได้จากการที่คน
ทั่วไป ทั่วไปขอให้เทวดาช่วยคุ้มครองป้องกันภัยให้ทุกอย่างไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม เช่น
ก่อนจะเรียนหนังสือก็ขอให้ "เทวดาท้าวอักษะนิค ขอมมาปิคคุมโภยโไพย" อีกด้วย

(หน้าปลาย 39 บรรทัด 4)

แม้ว่าวรรณกรรมเรื่องนี้ มีเนื้อหาที่แทรกเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับเทวดา
แสดงให้เห็นถึงอำนาจของเทวดาที่บันดาลความสุขความสำเร็จให้แก่ผู้กระทำความดี
ไว้ให้เห็นก็ตาม แต่ความเชื่อเกี่ยวกับเทวดา ยังเป็นสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ เป็นสิ่ง
ลึกลับ ไม่สามารถจะพิสูจน์ได้ว่ามีจริง

พุทธปรัชญาที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคกลาง

วรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคกลาง มีพุทธปรัชญา
ตามลักษณะของสังคมไทยทั้ง 2 แบบ ดังนี้

1. พุทธปรัชญาตามทฤษฎีหลักธรรมของพระพุทธเจ้า (Doctrinal Buddhism)

จากการศึกษาพุทธปรัชญาในวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์
ฉบับสำนวนภาคกลางเกี่ยวกับหลักธรรมของพระพุทธเจ้านั้น ปรากฏว่าไม่มีหัวข้อธรรมะ
เรื่องอริยสัจ 4 ปฏิจจสมุบาทและไตรลักษณ์แทรกอยู่เลย แต่มีธรรมะหมวด ติกะ คือ
หมวด 3 เพียงหัวข้อเดียว ได้แก่ บุญกิริยาวัตถุ 3 ดังนี้

บุญกิริยาวัตถุ 3 คือ สิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งการบำเพ็ญบุญ 3 อย่าง ประกอบด้วย
ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน ซึ่งผู้แต่งฉบับสำนวนภาคกลาง
เลขที่ 39 กล่าวไว้ว่า

" ๐ วันพระ นอยใหญ่ ชักชวนกันไปย ทำบุญวัดวา อังคาคพรสัง
อันทรงสินลา วันเซาพระวะสา วันมหาสังกราน

๐ ทำบุญยาคัด อันวาชีวิต ไมยพันพระกาน อัดสาทำบุญ
เพิ่มพูนสมภาร จะไทยคืดอาน ทำทานกุศล"

(ฉบับเลขที่ 39 หน้าต้น 6 บรรทัด 7-9)

ข้อความนี้ แสดงให้เห็นหลักฐานของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับการทำบุญด้วยการ
บริจาคทาน ชาวพุทธนิยมทำบุญให้ทานในวัด ซึ่งเป็นวันธรรมสวนะ

สี่ลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล ซึ่งผู้แต่งกล่าวไว้ดังนี้

" ๐ อันเกาะฉีไสรย ไชยอินไชยไกลย ศีรพระชินษีร เกิดมา
โดยกบิ สบพระมุณี เกิดรอยพันที ไมกบิสักหน

๐ จึงพระเมตไตรย สางพระมาลัย ดวยใจจันัง บอชวา
โลกา โดยชบประสัง ไหเซาใจยปลง จำสินภาวนา"

(ฉบับเลขที่ 39 หน้าต้น 3 บรรทัด 8-10)

" ๐ เมื่อยังเป็นคน ไมสางกุศล จำสินไทยทาน ทำแแตกการบาช
ยบชากลาทาน ทำบุญไทยทาน คีครานนัทหน้า"

(ฉบับเลขที่ 39 หน้าต้น 4 บรรทัด 5-6)

ข้อความนี้ แสดงให้เห็นว่าการรักษาศีลเป็นสิ่งที่ชาวพุทธพึงปฏิบัติ เชื่อกันว่า
การรักษาศีลจะได้รับส่วนบุญอีกทางหนึ่ง

ภาวนามัย การจำเริญภาวนา ผู้แต่งได้แทรกเรื่องการภาวนาไว้ ดังนี้

ตั้งจิตโหม้น ตัดเสียจิงพลัน ชิงหวงสังสาน ไครจักชวยโดย
หามไวยพระกาน ไมยเห็นคัวหัน ยู هنگหันโดย"

(เลขที่ 39 หน้าต้น 13 บรรทัด 6-7)

จะเห็นว่า การภาวนาที่ผู้แต่งแทรกไว้ เป็นการภาวนาเพื่อทำจิตใจให้
มั่นคง ตัดกิเลสทั้งหลายให้หมด เพื่อจะข้ามห้วงวัฏสงสาร ไม่มีการเวียนว่ายตายเกิด
อีกต่อไป

บุญกิริยาวัตถุ 3 ที่ผู้แต่งเน้นมาก ได้แก่ การทำบุญให้ทาน และสดับ
พระธรรมเทศนา โดยเฉพาะการเทศมหาชาติควรฟังให้จบทั้ง 13 กัณฑ์ ดังนี้

" ๐ ไทยเรงทำบุญ ทำทานครูน ๆ ฟังธรรมเทศนา อุสบบำเพง
ซึ่งพระทำมา มะหาชาติเนนา พระคาถาพัน

๐ วันเดียวไทยจับ ฟังไปยให้ครบ จับสืบสามกัน แลวยานีนทา
วารายเดยัดฉัน เชื้ออ้วงฟังพัน อังพระสาสะดา"

(ฉบับเลขที่ 39 หน้าต้น 6 บรรทัด 2-5)

2. พุทธปรัชญาตามแนวคิดชาวบ้าน (Popular Buddhism)

พุทธปรัชญาตามแนวคิดชาวบ้านที่ปรากฏในวรรณกรรม เรื่องพระพุทธเจ้า
ห้าพระองค์ฉบับสำนักสวนภาคกลาง มีในฉบับเลขที่ 40 ดังนี้

2.1 ความเชื่อเรื่องอำนาจปาฏิหาริย์

2.1.1 อำนาจปาฏิหาริย์ของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับพระวรกาย
และรัศมี ดังนี้

พระกุกกุสันโธ

" ๐ พระเจาเทศ์หนา เสง้พัรรหนา อาตมาพรอ้ง โดยสูงันนเลา
พรเจาปรสง์ สีสืบโดยจง์ สอกพฤษาย"

(ฉบับเลขที่ 40 หน้าต้น 5 บรรทัด 6-7)

พระโคตมคม

" ๐ พรโกนาคมเจา आयุนันเลา ได้ 7 หมันปี เปนพรพุทธิเจา
รุงเรอิ่งรศมี อังพระชินีร โดยสูง์คละนา ๐ โดยสามสืบสอก
พรเจาเสง้ออก ทัตตเปนพรสาสะดา ทัตตไมยม่เคือ ชุมกอรันนนา
อันงามโสภา เปรไมพรชีร"

(ฉบับเลขที่ 40 หน้าต้น 7 บรรทัด 4-7)

พระกัศป

" 0 พระเจ้าเทศนา วาอิงสาสดา สุงเลาโคยจะปาน
โดยยีสืบสอก พระเจาปรมาร โมยเบนเกรสาร เราทารหังลาย"
(ฉบับเลขที่ 40 หน้าคั่น 10 บรรทัด 7-8)

พระศรีสาทยมณีโคคม

" 0 พระสีสารเพด เลอแลวเหนเสด โนยคิงสการ
อังกัตทาษ โดยสุงปรมาร สิบแปดมินาร สอกพรมูลนี"
(ฉบับเลขที่ 40 หน้าคั่น 17 บรรทัด 5-6)

รัศมีพระวรกายของพระศรีสาทยมณีโคคม พระวรกายของพระศรีสาทยมณี
โคคมเปล่งรัศมีออกเป็นสีต่าง ๆ ดังนี้

" 0 พระเทศนาไวย พันร่นาปอคไทย แกไขยเมื่อยังเจควัน
จิงพระบวรปะพาษ ส่เตจะพาดัน จากเจดীনัน ปรวมนเปนอิ่ง
0 สุงสิบแปดสอก มีพระรัศมีออก งามยิ่งเยว්රยง นังเหนือบันลิ่ง
เมื่อนยังพู่อิ่ง พรพูโซ่มยิ่ง ตรีตพรท้ามเทศนา 0 เปล่งรัศมี
เซยิวชาว แดงสี กรจางเวหา เลือมพรักษร บ่วนโปลา
ตรีตพรท้ามเทศนา เหนือรัศมีบันลิ่ง"
(ฉบับเลขที่ 40 หน้าคั่น 20 บรรทัด 7-8,
หน้าคั่น 21 บรรทัด 1-3)

ข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นถึงพระวรกายของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์
มีความสูงใหญ่กว่าคนธรรมดา และมีรัศมีออกเป็นสีต่าง ๆ นับเป็นอำนาจปาฏิหาริย์
ของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ ซึ่งมีอำนาจเหนือกว่าคนธรรมดา

2.1.2 ความมหัศจรรย์ของต้นกาเกหิง คือ ต้นพระศรี
มหาโพธิ์พระศรีอาริย์ตรัสรู้ ดังนี้

" 0 พระเจ้าพรรณา กาหิงนันนา แดพรสูหาขึ้นไปย จนถึงคาคับ
สาขากิ่งไผย รอยสามสืบสอก มีดอกแลไผย คาคับยาวไผย หากิ่งสาขา

๐ มีกิ่งแต่ละกิ่ง ยาวยิ่งนักหนา รอยยี่สิบสอง มีดอกแตกออก
 เหนงามโสภาก ยังมิมู่รา เอาชฎาเพชร

๐ โศทเฑาะกัจจก พศุดูนารัก หอมพวงจรจอน แลรววงโรยไปย
 งามไสรยบัวอน แดล่องเพชร ได้เถิงสองท่นาร"

(ฉบับเลขที่ 40 หน้าต้น 24 บรรทัด 5-8; หน้าต้น 25 บรรทัด 1-3)

จะเห็นว่าต้นพระศรีมหาโพธิ์ เป็นต้นไม้ที่มีความแตกต่างจากโพธิ์ธรรมดา
 เพราะมีกิ่งก้านสาขาและดอกใหญ่โตมาก ความมหัศจรรย์ของต้นพระศรีมหาโพธิ์
 คงเกิดจากบุญญาบารมีของพระศรีอาริย์นั่นเอง

2.1.3 ปาฏิหาริย์ของถาดอชิตฐานของพระศรีอาริย์ ตอนที่
 พระศรีอาริย์ฉ้นข้าวมธุปายาส แล้วทรงลอยถาดอชิตฐานให้ถาดลอยขึ้นเหนือน้ำ
 ทวนกระแสน้ำไป หากว่าพระองค์จะตรัสรู้ได้ ถาดก็แสดงปาฏิหาริย์ ดังนี้

" ๐ สู้วณะถาดทอง แดกถาลอยหลอง ช่นน้ำคิงคา โดยแปด
 สิบสอง กลับกลอกไปยมา เสียงถาดนันทา ฟาผาบอบาน ๐ ปะเรียง
 เสียงคิง เทวาหัวทัง คักใจยทุกส่นถาน ผุงครุดผุงนาก ชมโกที่สมถาน
 เทวาในยส่นถาน ช่นช่มหนักหนา ๐ ลอยถาดวันนันท บังเกียอัสจัน
 ส่นนคิงคา ลันครันโครมจวน อลมารหนักหน้า มอดมัวเวหา ฟาแลบ
 เปนสาย ๐ มีคฟามัวผน เมกมอกอกป็น อลวันวนวาย ละลอกสดผัง
 ฟิงลงกระจาย คิงคาทังลาย เด็ดคินเปนฟอง ๐ ทังพรสูเมรุมาค
 อ้นงามโอภาษ ไวยหวาดโดยบ้อง เอนออโรไปยมา เทวาทังผอง
 ยหมือสะลอน รองสาทุการ"

(ฉบับเลขที่ 40 หน้าต้น 27 บรรทัด 3-8, หน้าต้น 28 บรรทัด 1)

ข้อความนี้ แสดงให้เห็นถึงปาฏิหาริย์ของถาดอชิตฐาน ซึ่งแสดงอาการ
 ลอยทวนกระแสน้ำ และส่งเสียงสั่นไหวไหว ทั้งเกิดอัศจรรย์ต่าง ๆ ให้ปรากฏ
 แสดงถึงอำนาจบุญญาบารมีของพระศรีอาริย์

2.2 ความเชื่อเรื่องพระพุทธเจ้าและพระศรีอาริย์

วรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคกลาง กล่าวถึง

พระพุทธเจ้าที่ตรัสรู้แล้ว 4 พระองค์ แต่ละพระองค์ได้ถือกำเนิดลงมาตรัสรู้และเทศนา
สั่งสอนคนทั่วไป

ความเชื่อเกี่ยวกับพระศรีอารีย์เชื่อกันว่า ศาสนาพระศรีอารีย์เป็นศาสนาที่มีแต่ความสุขสบาย ผู้คนสวยงามเหมือนกันหมด เมื่อได้ฟังพระธรรมเทศนาจากพระศรี-
อารีย์แล้ว จะได้เกิดในสวรรค์ทุกคน ดังนี้

" ๐ ผุ่งสัดเก็ชมา ไตภัพพรสาสนา หังยั้งหังชาย งามเลา
เพราเพรีค เกิดมาแล้วตาย ผุ่งสัดหังหลาย ไปส่ว้นทุกคั้น

๐ ควยเหตุคังวา ผุ่งสัดเก็ชมา ล้วนใจอูกสูน โดยฟังเทศนา
สมเด็จหังคัพัน ใจอูกสูน ไมมีเลยนา

๐ ไปส่ว้นหังนััน แปะตหมั้นครามครัน อายุสังขา มวยชาตปลด
ปลง หังอองสาสตา สูส่ว้นชั้นฟา เพราะรักษาสีน

๐ พระพุทธชิรอราน เทศนาโปรตปราน สัดหังแผนดิน ไปส่ว้น
ชั้นฟา เบนพรหมเบนอื่น เพราะรักษาสีน มัดสินทุกคั้น"

(ฉบับเลขที่ 40 หน้าคั้น 23 บรรทัด 5-8, หน้าคั้น 24 บรรทัด 1-3)

ข้อความนี้ แสดงให้เห็นความเชื่อของชาวพุทธว่า พระพุทธเจ้าที่จะมีขึ้น
องค์ต่อไป คือ พระศรีอารีย์ เมื่อพระศรีอารีย์มาเทศนาโปรดทุกคนจะได้ไปเกิดใน
สวรรค์

2.3 ความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด

การเวียนว่ายตายเกิดที่ปรากฏในฉบับสำนวนภาคกลาง
เป็นการกล่าวให้ผู้อ่านทราบว่าคนเราเกิดมาแล้วจะต้องตายทุกคน ซึ่งเสี่ยงไม่ได้
ดังนี้

" ๐ ตัวเรามีไสย เกิดแล้วตายไปย มีไคยรูวาย แตะเอากำเนิด
เวยั้นเกิดเวยั้นตาย กระจุกเรียราย ยูในยแผนดิน"

(ฉบับเลขที่ 39 หน้าคั้น 2 บรรทัด 10, หน้าคั้น 3 บรรทัด 1)

" ๐ เกิดแล้วตายไปย นับชาติมิไคย มากห็นคั้นละนา แตะตาย
จากกัน เวยั้นไปยเวยั้นมา แตะรองไทหา นำตาลางไหล"

(ฉบับเลขที่ 39 หน้าคั้น 4 บรรทัด 2-3)

ข้อความนี้ แสดงให้เห็นความเชื่อ เรื่องการเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งขึ้นอยู่กับผลบุญ ผลกรรมที่กระทำไว้ เมื่อกระทำกรรมใดไว้ก็จะชดใช้กรรมนั้นในชาติใหม่ต่อไป

2.4 ความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์

ความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง พระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคกลาง กล่าวว่า ถ้าผู้ใดกระทำความดี คือ ทำบุญกุศลก็จะได้ไปเกิดในสวรรค์ ถ้ากระทำความชั่ว คือ ความชั่วจะไปเกิดในนรก ดังนี้

- " ๐ คุณพระทั้งสาม ดวงประทีปอันตาม สะวางในโยโลกา
 ไหยถือเอาคุณ บุญพระสาสะตา ครันสิ้นชีวา นมน์ำตันไพบ
 ๐ คุณพระชินะเชีร ญีตทวงโหตี ยูที่ตริงไตรีย ลูกเมียชาคน
 ทำวันไพบโยย เขาไมยชวยไคย เมื่อนโยเมืองคิน
 ๐ ครันเมื่อตายไพบ ลูกเมียชาไทย ไมยเอาไพบกับคิน
 บูนบาบสิ่งโรย ทำไวยเมื่อเบนคิน ตามคิตคัวคิน จันถึงเมอิ่งผี
 ๐ จะตามไพบไคย นำหนทางไพบ แตพระชินะเชีร ลูกเมีย
 ฌีไสย ชวยไคไม่มี คุณพระชินะเชีร สูเมอิ่งสะวัน
 ๐ ผิตที่ทางสะวัรร ทางนันกันคาน ทางเปรรฎเคยี่ระฉาน
 ทางนระรักสูระกาย หนองนักรักเมีย ละหอยละหีย ควยเมียเสยี่ลีม
 เสยี่คูนแก้ว ผิตแลวโดยหมาย สูทางอะบาย สูระกาย เคยี่ระฉาน"
 (ฉบับเลขที่ 39 หน้าคั้น 11 บรรทัด 5-10, หน้าคั้น 12 บรรทัด 1-3)

ผู้แต่งกล่าวถึงความเชื่อเกี่ยวกับ นรก สวรรค์อีกว่า ผู้ที่ได้ฟังธรรมะ จากพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ หรือรักษาศีลก็จะได้ไปเกิดในสวรรค์ เช่น ผู้ที่เกิดใน ศาสนาพระกุกุสนโท กล่าวว่า

" ๐ พุงลัดเลานี้ เกียหับพรชินะเชีร ไคพังร็คธำ ไคยรักสาสิน
 หาอันแปคอัน ตายไพบสูวัน มัดสินทุกคิน"

(ฉบับเลขที่ 40 หน้าคั้น 5 บรรทัด 4-5)

ผู้แต่งกล่าวถึงผู้ที่เกิดในศาสนาพระกัสสปว่า ส่วนหนึ่งที่ได้ฟังพระธรรมเทศนาแล้วจะได้ไปเกิดในสวรรค์ ดังนี้

" ๐ ผู้สัจโลกนี้ เกษสหพรฉินลี ยินดีมีกมัย โดยฟังเทศนา พระเจาฤาสาช โดยอัททงลาย โปรคสัคณา ๒ ๐ ผู้สัจเลานี ครันสินฉวี เปรฉมีชา โดยไปยสวัณ เพราะฟังเทศนา สองสวน โดยตรา เพราะรักษาสัน"

(ฉบับเลขที่ 40 หน้าต้น 11 บรรทัด 4-7)

ทางตรงกันข้าม หากผู้ใดไม่รักษาก็จะตกนรก เช่น

" ๐ ตั้งแต่นั้นมา ลินพระสาศดา พรเจาจอมมาน ก็นอนใจบพ เกษสหภาร เมอินสัดเคยี่รชาน ไมยลुकาลา ๐ ทือเตใสยสาค นำใจรายภาค ปริมาณักนา ครันสินฉวี เปรฉมีชา ตกในยจตุรา เพราะนาใจภาน"

(ฉบับเลขที่ 40 หน้าต้น 22 บรรทัด 3-6)

จะเห็นว่าความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ เป็นความเชื่อที่ชาวพุทธมุ่งมั่นจะปฏิบัติตนเป็นคนดีมีศีลธรรมเพื่อจะได้ไปเกิดในสวรรค์ มากกว่าที่จะไปตกนรก ซึ่งต้องทนทุกข์ทรมาน นับว่าผู้แต่งได้แนะแนวทางให้ชาวพุทธปฏิบัติตนเป็นคนดี ซึ่งช่วยลดปัญหาสังคมได้อีกทางหนึ่ง

2.5 ความเชื่อเรื่องเทวดา

วรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคกลาง มีเทวดามาเกี่ยวข้อง ดังนี้

ตอนที่พระศรีสากยมุนีออกบวช

" ๐ นายชันนามาด จุงอัศะราช มายังปรางปรา เถิงคีนอกจัน ยินยันคอยห้า มีอกุมปากมา ไมยไทยเสยงตั้ง ๐ พรเจ้าชี่รพาช เสงจจากปรางมาค โดยพรไทยห้วง อินพรมลงมา แทนาทะหลัง อินตราเปาสัง นำนาราชา ๐ เถิงจอมเซาหง พรพูชอมย่ง ลงจาก อาชัว รองภิศถาน เถิงสมภารเจาค้า เปรสาศดาไคตั้ง ไคตั้งใจจ่ง

๐ จึงเอาพรชน ตัดเกล้า เสี้ยพลัน ตั้งใจจ้งนัง ตรีคเปนพระเจ้า
โดยเบนมันคัง ขอเกษาอ้ง ยาคักลงมา ๐ แล้วโยนขึ้นไปย อินทะ
สุลาไลย รัว้ยหมี่ชา ปรอบทองใสย ไวยไนยคิงสา ถือเปรพรจุลา
ไวยไนยเมอิ่งสวัน"

(ฉบับเลขที่ 40 หน้าคั้น 15 บรรทัด 4-8, หน้าคั้น 16 บรรทัด 1-3)

ตอนที่พระศรีอารีศรีสรู้ เทวดามาแสดงความยินดี

" อินทะเจาคิงสา โปรยปรายลงมา มันทามินาร หอมฟุ้งกระหัลบ
หัวแผนคีนคาน ดอกไมยครกาน ตักมาแตสวัน ๐ พรอินพรหม ยอกร
ปรนมิ กิมเกจอพิวัน อักหังนางพา หลงมาแจจัน เหาะรอนตามกัน
ถือกวงมาลัย"

(ฉบับเลขที่ 40 หน้าคั้น 28 บรรทัด 1-3)

จะเห็นว่า เทวดา มีพระอินทร์ พระพรหม ลงมาเป่าสังข์นำหน้าเจ้าชาย
สิทธัตถะไปบรรพชา ทั้งรับเอาพระเกศาใส่ผอบทองไปไว้ในสวรรค์

อีกตอนหนึ่ง พระอินทร์ พระพรหม และนางฟ้ามาแสดงความยินดีที่พระศรี-
อารีศรีสรู้ นับว่าเทวดามีบทบาทคอยช่วยเหลือผู้กระทำความดี และแสดงความยินดี
ในความสำเร็จของผู้ที่มีความเพียรด้วย

จะเห็นว่าพุทธปรัชญาตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในวรรณกรรม
เรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคกลางมีน้อยมาก อาจเป็นเพราะว่า
ความยาวของเนื้อหาฉบับภาคกลางน้อยกว่าฉบับสำนวนภาคใต้ จึงทำให้พุทธปรัชญาตาม
หลักธรรมของพระพุทธเจ้าในฉบับสำนวนภาคกลางมีน้อยกว่าฉบับสำนวนภาคใต้ ส่วน
พุทธปรัชญาตามแนวคิดชาวบ้านมีมากพอสมควร อย่างไรก็ตามนับว่าวรรณกรรมเรื่องนี้
มีพุทธปรัชญาปรากฏอยู่ทั้งสองฉบับ ดังจะเปรียบเทียบต่อไป

เปรียบเทียบพุทธปรัชญาที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง "พระพุทธเจ้าห้าพระองค์"
ฉบับสำนวนภาคใต้กับฉบับสำนวนภาคกลาง

การศึกษาเกี่ยวกับพุทธปรัชญาในวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ ฉบับสำนวนภาคใต้กับฉบับสำนวนภาคกลาง ผู้วิจัยพบพุทธปรัชญาแทรกอยู่ในเนื้อเรื่องหลายประการ ซึ่งเปรียบเทียบได้ ดังนี้

ฉบับสำนวนภาคใต้	ฉบับสำนวนภาคกลาง
<p>1. พุทธปรัชญาตามทฤษฎี หลักธรรมของพระพุทธเจ้า พุทธปรัชญาตามทฤษฎีหลักธรรม ของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏ ได้แก่</p> <p>1.1 ไตรลักษณ์</p> <p>1.2 อริยสัจ 4</p> <p>1.3 ปฏิจสงฆุปบาท</p> <p>1.4 ธรรมหมวดทุกะ ได้แก่ ธรรมมีอุปการะมาก</p> <p>1.5 ธรรมหมวดตักกะ ได้แก่ กุศลมูล อกุศลมูล และบุญกิริยาวัตถุ</p> <p>1.6 ธรรมหมวดปัญจกะ ได้แก่ เบญจศีล</p> <p>1.7 ธรรมหมวดสัตตะกะ ได้แก่ โพชฌงค์</p> <p>2. พุทธปรัชญาตามแนวคิด ชาวบ้าน พุทธปรัชญาตามแนวคิด ชาวบ้านที่ปรากฏ ได้แก่</p>	<p>1. พุทธปรัชญาตามทฤษฎีหลักธรรม ของพระพุทธเจ้า พุทธปรัชญาตามทฤษฎีหลักธรรม ของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏ คือ</p> <p>ธรรมะหมวดตักกะ ได้แก่ บุญกิริยาวัตถุ</p> <p>2. พุทธปรัชญาตามแนวคิด ชาวบ้าน พุทธปรัชญาตามแนวคิด ชาวบ้านที่ปรากฏ ได้แก่</p>

ฉบับสำนวนภาคใต้

2.1 ความเชื่อเรื่องอำนาจ
ปาฏิหาริย์ อำนาจปาฏิหาริย์ ที่ปรากฏ
ได้แก่

2.1.1 อำนาจ
ปาฏิหาริย์ของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับพระ
วรกายและรัศมี พบว่า พระพุทธเจ้า
ทุกพระองค์มีพระวรกายสูงกว่าคนธรรมดา
และมีการเปล่งฉัพพรรณรังสีออกมาทุก
พระองค์

2.1.2 อำนาจ
ปาฏิหาริย์ของพระศรีมหาโพธิ์ที่
พระพุทธเจ้าตรัสรู้มีลำต้น กิ่ง ก้าน
ดอก สูงใหญ่กว่าต้นโพธิ์ธรรมดา

2.1.3 อำนาจ
ปาฏิหาริย์ของเจ้าชายสิทธัตถะตอน
เสด็จหนีออกผนวช ม้าคันธฐกะ
พาพระองค์เหาะไปในอากาศ

2.1.4 อำนาจ
ปาฏิหาริย์ของถาดอชิตฐานของเจ้าชาย
สิทธัตถะลอยทวนกระแสแม่น้ำได้

2.2 ความเชื่อเรื่อง
พระพุทธเจ้าและพระศรีอาริย์
เชื่อกันว่าพระพุทธเจ้าทั้งห้าพระองค์
เสด็จจุติลงมาจากสวรรค์ทุกพระองค์
และเชื่อกันว่าศาสนาของพระศรีอาริย์
มีแต่ความสุข สบาย ปราศจากสิ่งใด
ก็ได้ทั้งสิ้น

ฉบับสำนวนภาคกลาง

2.1 ความเชื่อเรื่องอำนาจ
ปาฏิหาริย์ อำนาจปาฏิหาริย์ ที่ปรากฏ
ได้แก่

2.1.1 อำนาจปาฏิหาริย์
ของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับพระวรกาย
และรัศมี พบว่า พระพุทธเจ้าทุกพระองค์
มีพระวรกายสูงกว่าคนธรรมดาและมี
การเปล่งฉัพพรรณรังสีออกมาเฉพาะ
พระศรีสาทยมุนีโคดมเท่านั้น

2.1.2 อำนาจ
ปาฏิหาริย์ของต้นกาคะทิง คือต้นพระศรี-
มหาโพธิ์ที่พระศรีอาริย์ตรัสรู้มีลำต้น กิ่ง
ก้าน ดอก สูงใหญ่กว่าต้นโพธิ์ธรรมดา

2.1.3 อำนาจ
ปาฏิหาริย์ของถาดอชิตฐานของพระศรี-
อาริย์ลอยทวนกระแสแม่น้ำได้

2.2 ความเชื่อเรื่อง
พระพุทธเจ้าและพระศรีอาริย์ เชื่อกันว่า
มีพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว 4 พระองค์
พระองค์ต่อไป คือพระศรีอาริย์ และ
เชื่อกันว่าศาสนาพระศรีอาริย์ มีแต่
ความสุข สบาย ปราศจากสิ่งใดก็ได้
ทั้งสิ้น

ฉบับสำนวนภาคใต้

2.3 ความเชื่อเรื่องนิพพาน
เชื่อกันว่านิพพาน

เป็นสถานที่สงบสุข

2.4 ความเชื่อเรื่อง
กฎแห่งกรรม
คนมีความเชื่อกันว่า

บุคคลทำกรรมใดไว้ ย่อมได้รับผลแห่ง
กรรมนั้นตอบสนอง

2.5 ความเชื่อเรื่องการ
เวียนว่ายตายเกิด
คนมีความเชื่อกันว่า

บุคคลที่ประกอบกรรมชั่วจะต้องมีการ
เวียนว่ายตายเกิดไม่รู้จักจบสิ้น

2.6 ความเชื่อเรื่อง
ชาติ ภพ
คนมีความเชื่อกันว่า

เมื่อตายแล้วมีการเกิดในชาติภพใหม่
อีก

2.7 ความเชื่อเรื่องนรก
สวรรค์
คนมีความเชื่อกันว่า

นรก สวรรค์มีจริง เชื่อกันว่าผู้ที่
ประกอบกรรมดีจะได้ไปเกิดในสวรรค์
ผู้ที่ประกอบกรรมชั่วจะได้ไปเกิดใน
นรก

ฉบับสำนวนภาคกลาง

2.3 ความเชื่อเรื่องนิพพาน
ไม่ปรากฏ

2.4 ความเชื่อเรื่อง
กฎแห่งกรรม
ไม่ปรากฏ

2.5 ความเชื่อเรื่องการ
เวียนว่ายตายเกิด
คนมีความเชื่อกันว่า

บุคคลที่ประกอบกรรมชั่วจะต้องมีการ
เวียนว่ายตายเกิดไม่รู้จักจบสิ้น

2.6 ความเชื่อเรื่องชาติ
ภพ
ไม่ปรากฏ

2.7 ความเชื่อเรื่องนรก
สวรรค์
คนมีความเชื่อกันว่า

นรก สวรรค์มีจริง เชื่อกันว่าผู้ที่ประกอบ
กรรมดีจะได้ไปเกิดในสวรรค์ ผู้ที่
ประกอบกรรมชั่วจะได้ไปเกิดในนรก

พุทธปรัชญาที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ทั้งฉบับ
สำนวนภาคใต้และฉบับสำนวนภาคกลาง ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น น่าจะสรุปได้ว่า
ภูมิปัญญาของผู้แต่งฉบับสำนวนภาคใต้มีมากกว่าผู้แต่งฉบับสำนวนภาคกลาง เห็นได้
จากพุทธปรัชญาตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในฉบับสำนวนภาคใต้
มีมากกว่าฉบับสำนวนภาคกลาง ส่วนพุทธปรัชญาตามแนวคิดชาวบ้านที่ปรากฏในด้าน
ความเชื่อทั้งสองสำนวนมีความเชื่อที่คล้ายคลึงกันมาก จึงกล่าวได้ว่า คนส่วนใหญ่
มีความสนใจพุทธปรัชญาตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้าน้อยกว่าพุทธปรัชญาตาม
แนวคิดชาวบ้าน